

СТЕНОГРАФСКИ ДНЕВНИЦИ

НА

XXIII-ТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

II РЕДОВНА СЕСИЯ

Брой 76

София, сръда, 26 априлъ

1933 г.

83. заседание

Понеделникъ, 24 априлъ 1933 година

(Открито отъ председателя А. Малиновъ въ 16 ч. 55 м.)

СЪДЪРЖАНИЕ:

Стр.	Стр.
Отпуски, разрешени на народни представители . . . 1753	Питане отъ народния представителъ К. Пастуховъ къмъ министъръ-председателя относно случката въ Разградъ, станала на 14—15 априлъ т. г. въ турските гробища. (Съобщение, развиване и от- говоръ) 1754
Законопроекти: 1) за разрешаване на Станимашката градска община, Пловдивски окръгъ, да сключи заемъ отъ Станимашката популярна банка въ размѣръ на 3.000.000 л. (Съобщение) 1753	Дневенъ редъ за следващото заседание 1758
2) за занаятигъ (Трето четене) 1757	

Председателтъ: (Звъни) Понеже има нужното число народни представители, обявявамъ заседанието за открито.

(Отъ заседанието отсъствуватъ следнитѣ г. г. народни представители: Алексиевъ Никола, Апостоловъ Драгомиръ, Арабаджиевъ Петко, Бечевъ Милко, Богоевъ Борисъ, Бойчиновъ Михаилъ, Бончевъ Тодоръ, Бошнаковъ Тодоръ, Бояджиевъ Стефанъ, Буровъ Атанасъ, Василевъ Василь, Василевъ Григоръ, Василевъ Йото, Велчевъ Иванъ, Върбеновъ Димитъръ, Гаговъ Петъръ, х. Галибовъ Юсеинъ, Гашевски Никола, Георгиевъ Павелъ, Георгиевъ Стойчо, Говедаровъ Георги, Дековъ Петко, Димитъръ д-ръ Георги, Димитровъ д-ръ Димитъръ, Димитровъ Захари, Димитровъ Коста Желевъ, Димчевъ Василь, Докумовъ Борисъ, Дрънски Димитъръ, Думановъ д-ръ Никола, Ецовъ Борисъ, Запряновъ Петко, п. Захариевъ Захари, Ивановъ Борисъ Недковъ, Икономовъ Андрей, Икономовъ Димитъръ, Йонетовъ Георги, Казанаклиевъ Георги, Каназирски Георги, Караджовъ Костадинъ, Каракашевъ Никола, Колевъ Петко Пеневъ, Костадиновъ Костадинъ, Краевъ Костадинъ, Куртевъ Иванъ, х. Лековъ х. Андрей, Лоловъ Сава, Маджаровъ Жеко, Манафовъ Христо, Маринчевъ Георги, Марчевъ Никола, Мечкарски Тончо, Милевъ Мило, Мирски Христо, Митковъ Сеферинъ, Момчиловъ Стоянъ, Мутафовъ д-ръ Христо, Николаевъ Александъръ, Омарчевски Стоянъ, Орозовъ Александъръ, Патевъ Симеонъ, Пентиевъ Антонъ, Петковъ Стефанъ, Петровъ Георги, Пиронковъ Александъръ, Поповъ Стефанъ, Пупешковъ Цветанъ, Савовъ Сава, Свиначовъ Добри, Сидеровъ Коста, Статевъ Христо, Стойковъ Апостолъ, Тахировъ Хафузъ Юсеинъ, Ташевъ Димо, Тодоровъ Димитъръ, Томчевъ Ангелъ, Тошевъ Никола, Христовъ Димитъръ, Цачевъ Цачо, Чирпанлиевъ д-ръ Никола, Шонговъ Георги и Якимовъ Тодоръ)

Съобщавамъ на Народното събрание, че бюрото е разрешило отпускъ на следнитѣ народни представители:

На г. Тома Константиновъ — 2 дена;

На г. Димитъръ Джанкардалийски — 4 дни;

На г. Георги Каназирски — 5 дни;

На г. Александъръ Николаевъ — 5 дни и

На г. Сава Савовъ — 14 дни.

Народниятъ представителъ г. Сава Лоловъ се е ползвалъ досега съ отпускъ 24 дни. Моли да му се разреши отпускъ 3 дни. Моля ония г. г. народни представители, които приематъ да му се разреши исканиятъ допълнителенъ отпускъ, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Народниятъ представителъ г. Гето Кръстевъ се е ползвалъ досега съ отпускъ 29 дни. Моли по болестъ да му се разреши допълнителенъ отпускъ 2 дни. Моля ония г. г. народни представители, които приематъ да му се разреши исканиятъ допълнителенъ отпускъ, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Народниятъ представителъ г. Стойчо Георгиевъ се е ползвалъ досега съ отпускъ 20 дни. По болестъ моли да му се разреши допълнителенъ отпускъ 2 дни. Представя и медицинско свидетелство. Моля ония г. г. народни представители, които приематъ да му се разреши исканиятъ допълнителенъ отпускъ, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Народниятъ представителъ г. Георги Шонговъ се е ползвалъ досега съ отпускъ 18 дни. Моли да му се разреши допълнителенъ отпускъ 3 дни. Моля ония г. г. народни представители, които приематъ да му се разреши исканиятъ допълнителенъ отпускъ, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Народниятъ представителъ г. Борисъ Богоевъ се е ползвалъ досега съ отпускъ 10 дни. Моли да му се разреши допълнителенъ отпускъ 17 дни по болестъ. Моля ония г. г. народни представители, които приематъ да му се разреши исканиятъ допълнителенъ отпускъ, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Съобщавамъ на Народното събрание, че отъ Министерството на вътрешнитѣ работи и народното здраве е постъ-

пилъ законопроектъ за разрешаване на Станимашката градска община, Пловдивски окръгъ, да сключи заемъ отъ Станимашката популярна банка въ размѣръ на 3.000.000 л. (Вж. прил. Т. I, № 67)

Законопроектътъ ще бѣде раздаденъ на г. г. народнитѣ представители и поставенъ на дневенъ редъ.

Съобщавамъ сѣщо на Народното събрание, че народниятъ представителъ г. Кръстю Пастуховъ е отправилъ до г. министъръ-председателя питане, което се състои въ следното: (Чете) „1. Въ що се състои случката въ Разградъ, станала на 14—15 априлъ т. г. отъ група граждани, които сѣ извършили вандализма въ турскитѣ гробища.

2. Какви мѣрки сѣ вземени за издирване на отговорноститѣ и за предотвратяване на подобни позорни инциденти, които подклаждатъ чувства на ненавистъ и влошаватъ отношенията между българи и турци?“

Г. министъръ-председателятъ е готовъ да отговори на това питане.

Моля народния представителъ г. Кръстю Пастуховъ да развие питането си.

К. Пастуховъ (с. д): Г. г. народни представители! Вамъ ви стана явно, отъ току-що прочетеното отъ г. председателя мое питане, че то се отнася до инцидента, станалъ въ Разградъ на 14 срещу 15 априлъ. Днесъ е първото заседание на Камарата следъ тази дата, и азъ се ползвамъ отъ случая, колкото и да се смѣта отъ нѣкои за достатъчно разясненъ и ликвидиранъ този инцидентъ, да отправя настоящето си питане къмъ министъръ-председателя, първо, да разясни въ що се състои въ сѣщностъ самата случка и, второ, какви мѣрки, ако има отговорности, е взелъ правителството досега, както и какви мѣрки мисли да вземе занаяпредъ, за да не се случватъ работи отъ подобно естество.

Г. г. народни представители! Искамъ да зная въ що се състои случката въ Разградъ, не въ нейнитѣ подробности, а въ нейната сѣщностъ, за да нѣма никакво претъждване, защото тя е отъ интересъ както за насъ, българитѣ, тъй сѣщо и за турското население у насъ, а въ не малка степенъ е отъ интересъ и за политиката на една съседна държава, съ която ние трѣбва да бѣдемъ винаги въ добри отношения, и по-нататъкъ, защото смѣтамъ, че инцидентитѣ отъ подобно естество, чрезъ които се оскверняватъ най-сѣкровени чувства на една частъ отъ гражданитѣ въ България, като по единъ или другъ начинъ се чупятъ надгробни плочи, или се ваятъ части отъ мъртви, или по какъвто и да било другъ начинъ се кошунствува върху мѣста, които отъ една частъ отъ населението се смѣтатъ свети и засѣгатъ най-дълбоко религиознитѣ имъ чувства, сѣ инциденти, колкото присърбни, толкова и сами по себе си възмутителни. Възможно е да има нѣкои причини, както искатъ да ги посочатъ въ нашия печатъ; възможно е да има надуване на фактитѣ, както обикновено се случва при подобни инциденти. Но онова, което, споредъ мене и споредъ сведенията, съ които разполагамъ, остава, то е, че сѣщността на инцидента е върна и оплакванията на заинтересованитѣ жители-турци въ Разградъ, както и възбуждението въ турското население, азъ бихъ добавилъ и неодобрението и възмущението на здравата частъ отъ българското общество, на грамадната частъ отъ обществото, сѣ основателни. Нѣма никакви извинителни причини за подобни инциденти отъ деликатно религиозно естество; нѣма никакви причини каквито и да било организации и личности, действащи по своя собствена инициатива, по лекомислие, или подбуждани отъ друго да отиватъ нощно време да паятъ колиба, да се подиграватъ съ мъртвитѣ и по единъ такъвъ вандаиски начинъ да искатъ да разширятъ сѣществуващия паркъ, или да очистятъ едно мѣсто, което е грозѣло града и като гробища било ужъ изоставено отъ заинтересованитѣ жители отъ отдавна. Даже да би било така, да имаме работа съ изоставени гробища, все пакъ никой български гражданинъ, по силата на никакъвъ законъ и на никаква разпоредба, нѣма право по такъвъ единъ непристоенъ и нечовѣшки начинъ да се отнася съ чувствата на една частъ отъ българскитѣ граждани, които принадлежатъ къмъ друго въроизповѣдание. Ясно е, че ако би трѣбвало това мѣсто да послужи за разширението на нѣкакъвъ паркъ и ако това би могло да стане, то не по такъвъ единъ начинъ трѣбва да стане и не отъ организации и личности, неоторизирани отъ никакъвъ законъ. Въ България има правителство, има администрация, има техническа властъ, има органи, които могатъ да наложатъ изпълнението на едно законно решение, ако такова

сѣществува. И затова трѣбва да укоримъ администрацията, че не е могла да улови какво се крои, какво се тъкми, за да предотврати единъ скандалъ, който излага насъ, като българи, и нашата държава въ очитѣ на чуждия свѣтъ, а преди всичко въ очитѣ на турската република.

Ето защо, повтарямъ да кажа, на първата частъ на моето питане би трѣбвало да се отговори точно и ясно, безъ да се скрива нищо, като се каже самата истина. Защото, азъ съмъ поддръжникъ и смѣтамъ, че политиката на истината трѣбва да има предимство предъ всѣка друга, защото въ днешно време хората, които иматъ интересъ, могатъ по другъ начинъ да разкриятъ тази истина. А една властъ, която не е причастна, която смѣта, че нѣма никакво участие въ този вандаиски актъ, нѣма никакъвъ интересъ да потули истината по случката.

Г. г. народни представители! Азъ не съмъ отъ тѣзи, които смѣтатъ, че г. министъръ-председателятъ, като ръководителъ на нашата външна политика, е ималъ какъвто да билъ интересъ, или му е хрумвало какъвто да било намѣрение да внуши извършването на подобенъ вандаиски актъ. Азъ съмъ увѣренъ за себе си, че, ако той предавателно би го узналъ, би го предотвратилъ, защото той не може да не разбира, колко е вреденъ за добросѣдскитѣ отношения между българи и турци, както и за доброто живуване тукъ, въ България, на българи и турци. Но все пакъ трѣбва да се изяснятъ отговорноститѣ. И тази случка, споредъ мене, не би могла да се ликвидира само съ това, да се каже, че е станало една недоразумение — съ турското янлъш-олмушъ. Вие виждате, че случката имаше огласъ въ Цариградъ, че тамъ се устройха демонстрации отъ младежи предъ нашето посолство и на други мѣста, и какъвто и да говорятъ нѣкои, че тѣ били подбуждени отъ заинтересовани други държави, едно е върното, че турското население, не само въ Цариградъ, но и въ другитѣ части на републиката, е възбудено, тъй като се засѣгатъ неговитѣ религиозни чувства. Ето защо правителството би трѣбвало да ликвидира въпроса не само съ едно извинение, но съ издирване на отговорноститѣ. А главно за правителството и за министъръ-председателя трѣбва да сѣществува въпросътъ за този националенъ духъ отъ старъ стилъ, който, нека го признаемъ, въ последно време е взелъ широки размѣри въ нашата страна, обхващанъ е младежи. . . .

С. Таксъ (з): И старежи.

К. Пастуховъ (с. д): . . . и други сръди, които, вършейки безотговорно едно грубо, осѣдително патриотарство, което не е нищо друго, освенъ единъ пакостенъ шовинизъмъ, който излага България предъ чуждия свѣтъ, си въобразяватъ, че могатъ всичко да вършатъ било противъ български граждани, било противъ другозвѣрци, било противъ чужденци. Опитватъ се да профаниратъ, както и въ миналото, девиза „Защита на българскитѣ интереси и България надъ всичко“, чрезъ една политика, която най-накрая е една провокаторска политика спрямо интереситѣ на България и която вкарва вълка въ кошарата. Противъ тая политика гласъ въ Народното събрание трѣбва да се издигне и българското правителство трѣбва да каже решително своята дума, за да не си позволяватъ личности, организации, даже младежи, формирани въ нѣкакви си легиони, и ученици, които не познаватъ още нищо отъ политиката и отъ живота, да наравятъ подобни патриотарски лозунги и да излагатъ престижа на нашата страна.

Т. Кънчевъ (д. сг. Ц): Лозунгътъ „България надъ всичко“ не е патриотарски.

К. Пастуховъ (с. д): Който иска да ме разбере, г. г. народни представители, той ще схване сѣщността на моята мисль, а нѣма да се държи само о думата. — И въ миналото така е било. Имало е, има и сега единъ съблименъ патриотизъмъ, ако искате, национализъмъ, въ защита на българскитѣ интереси, но тая защита на българскитѣ интереси ние ще я търсимъ въ една разумна политика и на първо мѣсто въ споразумение съ нашитѣ сѣседни и въ миръ съ населенията, които обитаватъ българската земя. Това е истинската национална политика, това е „България надъ всичко“. Тая политика трѣбва да следваме, ако искаме да разжъсеме този обржъчъ, който е опасалъ България съ неприятели. Ние не можемъ само да припѣваме, че чужди орждия подкопаватъ България, че има личности, които служатъ на чужди интереси, че има чужди държави, които експлоатиратъ съ нещастни случаи въ нашата страна. Ние трѣбва да бѣдемъ готови, решителни, последователни, да поведемъ една политика на миръ, на спо-

разумение и на братско живуване не на думи, а на дѣла, съ всички наши съседи. Само така ние ще разкжсаме обржча и ще издигнем името на България въ очитѣ на свѣтовното мнение, като я представимъ за една страна, въ която има равноправие и която търси правда не чрезъ мечъ, не чрезъ провокации, не чрезъ закани, но чрезъ мирно споразумение и разбирателство съ всички съседи, въ това число и съ Турция. Азъ мисля, че ние имаме интересъ както съ турската република, така и съ всички балкански държави да живѣемъ въ миръ. Съ Турция ние имаме много общи материални, духовни и политически интереси, интереси отъ всѣкакво естество, и нѣма защо чрезъ подобни инциденти, необмислени, провокаторски въ своята сѣщностъ и въ своитѣ послѣдствия, да отегчаваме нашитѣ позиции и да влошаваме положението на България къмъ Турция. Кой каквото иска да говори, каквито и декларации да се правятъ отъ отговорни турски министри, както и да се мжчимъ да загладимъ случката, азъ мисля, че все остава една черна точка, защото ние и тѣ още не сме турили началото на една здрава политика не на думи, а на дѣла.

Ето защо азъ привличамъ вниманието на г. първия министъръ и върху втората точка на моето питане, и като вѣрвамъ, че неговата политика ни най-малко върви въ това направление — да създава инциденти и обтегнати отношения съ Турция — искамъ да зная какви мѣрки взема той, за да предотврати и този курсъ въ нѣкои наши кръгове на едно патентовано патриотарство, което пакости на истинскитѣ български интереси.

Председателътъ: Има думата г. министъръ-председателътъ.

Д. Ачковъ (нез): Азъ моля г. министъръ-председателя да постави на мѣстото му она чужденецъ, който клевети България.

С. Таковъ (з): И ти го каза! Та Вие го вършите това нѣщо!

Председателътъ: Моля, тишина, г-да!

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Г. г. народни представители! Инцидентитѣ, които станаха въ Разградъ на 14 априль, както и ония, които станаха въ отговоръ на тѣхъ въ Цариградъ, за мене сж вече инциденти приключени, които не могатъ да иматъ никакво лошо влияние върху приятелскитѣ, искрено приятелски отношения между насъ, българската държава, и турската република. Вчера имахъ честта да се срещна на Пловдивската гара съ негово превъзходителство Тевфикъ Ружди бей, турски министъръ на външнитѣ работи, съ когото имахъ единъ приятелски разговоръ, въ който можахме да разяснимъ доста добре тия инциденти и да разберемъ тѣхното значение.

Сега отнѣсно фактитѣ мога да ви съобща следното: (Чете) „На североизточната страна на гр. Разградъ се намира великопепенъ паркъ, залесенъ отъ преди 30 години върху мѣстото на стари турски гробища, датиращи отъ преди 300—400 години. Часть отъ тия гробища е останала въ непосредствено съседство съ парка. Отъ деня на залесяването на парка турцитѣ изоставили и останалата незавзета часть, като престанали да ровятъ мъртавици, имайки предъ видъ, че по утвърдения планъ на града и това мѣсто влиза въ чертата на парка и рано или късно ще бжде залесено. Отъ преди 2—3 години, обаче, турцитѣ изново започнали да ровятъ мъртавици въ тая часть запуснѣли гробища, поради което мѣстниятъ хигиенически съветъ се занимава съ въпроса и взелъ решение да се забрани ровенето на мъртавици въ тия гробища и мѣстото да се употреби за разширение на парка. По това време, 1929 г., гр. Разградъ се е управлявалъ отъ тричленна комисиия и затова въпросътъ не е билъ сложенъ за разглеждане отъ общинската управа, нѣщо, поради което липсва решение на общинския съветъ. Гражданството, представлявано отъ родолюбивитѣ организации, основавйки се на плана на града и на решението на хигиенически съветъ, се е събрало на 14 т. м. и решило да отнеме мѣстото“, като отговоръ на станало нѣкакво изстѣпление въ Одринъ на 26 мартъ, когато турцитѣ минали покрай нашето консулство и нѣкои по-екзалтирани отъ тѣхъ сж викали противъ България. (Продължава да чете) „Болшинството били противъ тази акция, но въпрѣки това група граждани“ — студенти и ученици — „около 200—300 души, вечерта на 14 т. м. негласно отишли на мѣстопроизшествието, развалили оградата на гробищата, изгорили сламената колиба на слугата, съ кирки извадили нѣкои камъни на гробоветѣ и на нѣкои отъ тѣхъ заличили

надписитѣ. Едновременно съборена била и оградата на парка, за да се постигне съединението за желаното разширение. Нищо повече отъ това не е строено и лансираното отъ шовинистически турски вестници за мними изстѣпления, за жертви, за светотатство съ мъртавици, е нагла лъжа“.

Отъ провѣрката, която направихъ — това е истината. Обаче раздражението, което настана въ турскитѣ срѣди, особено въ турската преса, е следствие на една телеграма, подадена отъ тукъ, отъ представителя на анадолската телеграфна агенция въ София. На 17 априль той подава отъ тукъ следната телеграма: (Чете) „Нощесъ турскитѣ гробища въ Разградъ бѣха разорени отъ една тѣла отъ 200 души организирани българи. Гробищата сж до самия градъ. Нападателятѣ най-напредъ подпалили бараката на пазача, следъ което предъ очитѣ на развълнуваното и изплашено турско население разрѣзали теловетѣ, нахлули въ гробищата, съборили всички надгробни камъни и разровили прѣснитѣ гробове, изваждайки коститѣ на около 150 души. Тоя твърде трагиченъ инцидентъ е дълбоко развълнувалъ турското население въ Дели-орманъ. Днесъ турското население отъ града се събрало предъ оскверненитѣ и докарани до неузнаваемостъ гробища и е плакало предъ разрушенитѣ гробове на своитѣ майки, бащи, братя и деца. Изпратена е протестна телеграма до българскитѣ министри, до парламентарнитѣ групи и всички български вестници. Бележка на анадолската агенция: Очакватъ се подробни освѣтления около самия инцидентъ и причинитѣ за него“.

Д. Ачковъ (нез): Тия сведения ги дава Али Наджи — единъ българомразецъ и пропадналъ комарджия.

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Вследствие на тази телеграма, която се получаваше въ Цариградъ, стана известната вамъ манифестация отъ нѣколко хиляди младежи-студенти, които манифестираха предъ нашата легация.

Д. Ачковъ (нез): Има обявление въ в. „La Bulgarie“, че му се продаватъ вещитѣ на търгъ, защото е загубилъ голѣма сума на комаръ.

С. Таковъ (з): Защото е комарджия.

А. Капитановъ (з): Ачковъ! Ти се зарази отъ мѣстото на работничитѣ!

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Този не е най-важниятъ въпросъ.

Д. Ачковъ (нез): Нужно е да се знае моралниятъ обликъ на подателя на телеграмата до анадолската агенция.

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Не е личенъ въпросътъ. Когато се добиха тѣзи сведения тукъ, властта взе мѣрки и изпрати овреме окръжния управителъ да отиде на мѣстото и да разследва случката. Отъ София сжщо се изпрати отъ полицията единъ инспекторъ, който отиде на мѣстото да изучи какъ е случката. И действително, тя е такава, каквато ви я чета отъ рапорта на окръжния управителъ. Нагла лъжа е, че сж изровени трупове на мъртавици и тая трагичностъ, че се явило турското население, което оплаквало съ горчиви слъзи поруганитѣ трупове на мъртавицитѣ. Но това е възбудило най-много турското население, защото сж смѣтали, че действително сме една варварска държава, въ която не се почита даже и умрѣлитѣ. Ние си размѣнихме нѣколко дипломатически телеграми още отначалото, защото ние сжщо протестирахме предъ турското правителство за ония изстѣпления, мога да кажа, които една тѣла отъ нѣколко хиляди души направи предъ нашата легация въ Цариградъ. Ние имахме най-добритѣ увѣрения отъ страна на турското правителство, че ще вземе всички мѣрки, за да накаже причинитѣ на тѣзи изстѣпления. И нека тукъ изкажа благодарностъ къмъ турското правителство, че овреме то взема мѣрки и бѣха арестувани около 80—90 души, 20—30 отъ които, споредъ както съобщава днесъ телеграфната агенция, сж подведени подъ отговорностъ, а другитѣ сж пусти нати. Въобще мѣрките, които се взеха тамъ отъ страна на властта, показватъ, че турското правителство не е имало никаква намѣса и че то не желае никакъ такива инциденти, които сж въ състояние да влошатъ нашитѣ отношения. Директорътъ на полицията въ Цариградъ се явилъ въ нашата легация да си направи извиненията.

Въобще, азъ смѣтамъ този инцидентъ въ Цариградъ за изчерпанъ и уреденъ. Азъ обяснихъ на негово превъзхо-

дителство Ружди бей мъркитъ, които сме взели; че лицата, които сж направили престъпление, сж подведени под отговорност и ше чакаме съдебните власти да си кажат думата.

Но, г-да, въ тази работа има следното, за което говори и г. Ачковъ. Тази телеграма, която е подадена от тукъ, от кореспондента на Анадолската агенция, е една лъжа. Тази телеграма е подадена тенденциозно. Азъ смѣтамъ, че представителитъ на печата на чуждитъ държави тукъ не сж, за да създаватъ сензации, да пакостятъ на отношенията между народитъ, а сж да казватъ истината и да спомагатъ за приятелскитъ отношения. Въ това отношение азъ правя разследване. Повикахъ го лично. Той се казва Али Наджи. Той холи на самото мѣсто. Азъ му позволихъ да отиде на самото мѣсто и като се върне искамъ отъ него да опровергае телеграмата, която е подалъ. Онзи денъ го повикахъ въ Дирекцията на печата да му кажатъ да опровергае телеграмата. Той не я опроверга. Азъ правя постъпки и ше взема мърки срещу него, ако той не изпълни една елементарна длъжностъ да съобщи истината, за да видятъ хората, които сж протестирали въ Цариградъ, че сж били подведени отъ единъ човекъ, службата на който въ България има друго назначение, отколкото той тълкува, че има.

Мога да завърша, като кажа, че тѣзи инциденти действително не сж желателни. Азъ благодаря на г. Пастухова, че той не може да се съмнява, какво българската власт, днешната или която да е, ше желае чрезъ такива инциденти спрямо нашитъ иновѣрни елементи да прави българска политика. Особено отношенията ни съ съседната република сж приятелски и искрени и трѣбва да се избѣгватъ такива инциденти, които, всетаки, оставятъ малко петно или, най-малкото, създаватъ такива настроения между народитъ, които не могатъ да ползватъ едно искрено приятелство, къмъ което ние постоянно се стремимъ. Обаче длъжа да заявя, че въ отношенията между правителствата и държавитъ, тия инциденти не могатъ да иматъ такова значение, каквото нѣкой би имъ отдалъ. Както ние съжалихме за тия инциденти, тѣ сжщо и тѣ съжалиха, и както тѣ, така и ние взехме мърки, за да преследваме отговорницитъ.

Азъ сжщо съмъ съгласенъ съ г. Пастуховъ, че напоследъкъ нѣкои родолюбиви организации мислятъ, че тѣхниятъ прекаленъ шовинизъмъ е отъ полза за България. Азъ смѣтамъ, че тоя прекаленъ шовинизъмъ вреди на България. България е държава, която има правителства, и правителствата си иматъ съответната политика по труднитъ и деликатни въпроси на международнитъ отношения, и че всички ония опити, които се правятъ, може би съ най-искрени побуждения, отъ отдѣлни групировки, за да влияятъ на тая политика, могатъ само да пакостятъ на приятелството ни съ другитъ държави и даже да вредятъ на целия, къмъ който се стремимъ.

П. Попивановъ (з): Тѣ се подстрекаватъ отъ известни партизани.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Азъ мога да кажа, че и тукъ и въ Цариградъ въ тия работи има не само българска и турска инициатива, но има и други чужди инициативи,...

Д. Ачковъ (нез): (Ржкоплѣска)

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ:... които се стремятъ по тоя начинъ да развалятъ даже добритъ ни отношения съ Турция.

П. Стайновъ (д. сг): Какви сж тия инициативи — ако можемъ да имаме нѣкой указание?

Отъ мнозинството: Нѣма нужда.

С. Таковъ (з): Втилявашъ се.

Д. Ачковъ (нез): (Къмъ П. Стайновъ) Камарата не желае такива указания. Ако вие искате да ги чуете, идете въ кабинета на г. министъръ-председателя.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Имаме начало на доказателства и знаемъ, че даже турскитъ власти сж въ тоя пѣтъ на издирвания.

Д. Ачковъ (нез): Да.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Та мога да заключа: особено следъ срещата, която имавъ вчера съ

турския министъръ на външнитъ работи, смѣтамъ, че инцидентитъ сж приключени. Ше преследваме отговорницитъ, защото въ една демократична и съ правовъ редъ държава, каквато сме ние, България, не трѣбва да се дава никога на каквито и да е частни организации да смѣтатъ, че могатъ да нарушаватъ реда и законитъ въ страната, независимо какви побуждения тѣ биха имали, защото не сж тѣ, които могатъ да определятъ политиката на правителството. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

Отъ тѣзи обяснения, които давамъ на г. Пастуховъ, смѣтамъ, че той ще бѣде доволенъ. Смѣтамъ сжщо за себе си, отъ гледище на интереситъ на нашата държава и на приятелскитъ ни отношения съ Турция, че инцидентитъ сж приключени и тѣ въ нищо нѣма да нахърнятъ иначе много искрени и приятелски отношения съ съседната република. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

Председателъ: Има думата народниятъ представителъ г. Кръстю Пастуховъ, за да каже доволенъ ли е отъ отговора на г. министъръ-председателя.

К. Пастуховъ (с. д): Г. г. народни представители! Даже ако приемемъ, че официалнитъ обяснения, които даде г. министъръ-председателъ, отговарятъ на истината, все пакъ първата частъ на моето питане си е била доста умѣстна. Фактътъ, прискрбенъ, си е фактъ, нѣма защо да го умаловажаваме. Азъ приемамъ, че въ Цариградъ сж поискали извинение искрено и че е възможно да има надуты телеграми. Но едно нѣщо ние трѣбва да знаемъ, за да бждемъ предпазливи; настроението веднѣжъ създадено, то не може да се заличи съ никакви опровержения, даже ако на тѣхъ позѣватъ официалнитъ лица. Азъ мисля, че и въ България биха постигнали по сѣщия начинъ, както въ Цариградъ, подъ влиянието на едно сензационно съобщение.

Колкото до мъркитъ за отговорноститъ на виновнитъ, мога да пожелаю само, да не останатъ въ препискитъ докогато случката се забрави, а действително да стане нуждното разследване и виновнитъ, които и да бждатъ тѣ, да получатъ своето наказание.

Мисля, че е ясно за всѣкого отъ насъ, че най-малко сж компетентни общинскитъ съветъ въ Разградъ и нѣкои родолюбиви организации тамъ да правятъ политиката на България. Ако е вѣрно, че е имало чужди агенти, които да подклаждатъ, и чужди държави чрезъ агенти да вършатъ своя политика и да ни смразяватъ днесъ съ една държава, утре съ друга, това е единъ аргументъ въ полза на моята теза — да не се позволява на никакви организации, ако ше би и съ громкото име „родолюбиви“, да правятъ неотговорно политиката на България. Защото въ тоя случай, като сж станали несъзнателни орждия — а въ нашата новейша история има много примѣри да сж били несъзнателни орждия — на една чужда политика, тѣ сж си издали атестатъ за политическа неспособностъ и късогледство. И правителството ше носи отговорностъ, ако не постави на мѣстото имъ всички тѣзи неотговорни фактори, които сж плѣзнали въ нашата страна, за да търгуватъ съ най-скѣпитъ и най-висши интереси на България и на българския народъ, безъ да питатъ него, отговорното правителство.

И. Лѣкарски (д. сг. Ц): (Възразява)

С. Таковъ (з): Гузенъ негоненъ бѣга!

Н. Стамболиевъ (з): Тия, които организиратъ легиони и ги обучаватъ като войници, тѣ вършатъ това.

Председателъ: (Звъни) Моля, тишина, г-да!

Има думата г. министъръ-председателъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Г. г. народни представители! Азъ искамъ да дамъ едно обяснение, за да не стане нѣкаква заблуда.

Азъ не казахъ, че нѣкои чужди агенти подстрекаваха въ Разградъ.

К. Пастуховъ (с. д): Не.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Трѣбва да поясня, че колчемъ пѣти става въпросъ за гробища, не само на иновѣрни, но и на православни, винаги сж изниквали конфликти. Спомнете си само въпроса за православнитъ гробища въ Варна. Варненскитъ общински съветъ още преди 25 години взе решение да се премѣстятъ гробищата отъ туй мѣсто, дето бѣха, надъ морето, на друго мѣсто,

за да се освободи мѣстото; отъ тогава досега, 25 години, това решение не можа да се изпълни! Има религиозни разбираня и предрасъдѣци.

Фактитъ сж следнитъ. Хигиеническиятъ съветъ въ Разградъ е решилъ тия гробища да се премахнатъ отъ тамъ. Малко ли български и турски градове си премѣстиха гробищата съ разширението на градоветъ? Тѣзи турски гробища въ Разградъ сж изоставени, но отъ три години насамъ, откакто хигиеническиятъ съветъ взе решение да се премѣстятъ, започватъ пакъ да погребватъ въ тѣхъ. Общинскиятъ съветъ още не е утвърдилъ решението на хигиеническиятъ съветъ, защото, когато е било взето това решение, случва се тричленна комисия да управлява общината. Че ще се изпълни планътъ на града, то е безспорно. Както виждаме, и мюсюлманското население тамъ, и българското население сж на пътъ да се спогодятъ, защото и мюсюлманитъ разбиратъ, че единъ день това ще трѣбва да стане — да се премѣстятъ тия стари гробища и мѣстото имъ да се присъедини къмъ парка, който сжщо е на мѣстото на стари гробища. Обаче, хора, които не знаятъ какво правятъ, вмѣсто да чакатъ да се свърши работата по законния пътъ, по който си върви, отиватъ да ексцитиратъ тълпа отъ младежи и тя предизвиква този печаленъ инцидентъ. Това е нещастieto. И азъ, естествено, както всички, ще порица една тълпа отъ необуздани хора, къмъ които и съсловия и класи да принадлежатъ, защото съ това тѣ повече пакостятъ на държавата, отколкото да я ползватъ.

Нека прибавя, че тамошнитъ два вестника, „Дели-Орманъ“ и още единъ, издавани на турски езикъ, сжщо бѣха се поддали най-напредъ на сензационни съобщения. Първиятъ день тѣ протестираха, а сжщитъ тѣ, както и главниятъ мюфтия, на другия день дадохъ телеграма до менъ, че не е истинска първата телеграма и че е върната тѣ, която окръжниятъ управителъ бѣше пратилъ. Виждате, че въ началото тази работа се разгорещава до острастяване, докато най-подире се доберемъ до истината. Искахъ да направя тѣзи поправки, за да се разберемъ.

Б. Смиловъ (нац. л. о): Не е засегната външната политика.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Ако външната политика между България и Турция можеше да се засегне отъ такива инциденти, азъ смѣтамъ тогава, че тя е построена на много слаби основи.

Д. Ачковъ (нез): Намѣрилъ се единъ недобросъвѣстелъ кореспондентъ.

К. Пастуховъ (с. д): Нашата политика, за съжаление, живѣе все съ инциденти, а съ малко положителни и полезни начинания.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Г. Пастуховъ! Когато дойде въпросъ за нашата политика, ще имате възможность отъ тукъ по-обширно да развиете тезата си, за да Ви отговоря. А сега азъ искамъ да се ограничи само по станалитъ инциденти и да ви кажа, че тия инциденти, колкото и да не могатъ да повредятъ на отношението ни съ Турция, все пакъ сж пакостни, защото предизвикватъ раздразнение и сѣятъ омраза въ населението. Азъ смѣтамъ, че най-добра външна политика е она, която ще се облегне на чувствата и разбиранията на народитъ. Тя е най-трайната политика. Ето защо въ това отношение нѣма защо да си правимъ пререкания.

Председателъ: Минаваме къмъ първата точка отъ дневния редъ — трето четене на законопроекта за занаятитъ.

Моля г. докладчика да прочете законопроекта.

Докладчикъ Ж. Желябовъ (р): (Прочита законопроекта изцѣло, заедно съ измѣнения и допълнения, приети на второ четене)

Председателъ: Г-да! Понеже отъ г. министра на търговията се предлагатъ нѣкои измѣнения и допълнения въ вотирания на второ четене законопроектъ и тъй като тѣзи допълнения и измѣнения не сж депозираны писмено въ бюрото, то за избѣгване на всѣкакви недоразумения, азъ бихъ помолилъ да усвоимъ следния *modus procedendi*: да има добрината самиятъ г. министъръ на търговията или г. докладчикътъ да прочете измѣнения и допълнения, параграфъ по параграфъ, а бюрото на свой редъ ще ги подлага на гласуване.

Докладчикъ Ж. Желябовъ (р): Въ чл. 3, алинея втора, следъ думата „външе“, да се прибави думата „безплатно“.

Председателъ: Моля ония, които приематъ направеното предложение отъ г. министра и току-що прочетено отъ г. докладчика, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събраниято приема.

Докладчикъ Ж. Желябовъ (р): Въ чл. 4, п. 1, „чл. 6“ става „чл. 5“.

Председателъ: Които приематъ докладваното предложение, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събраниято приема.

Докладчикъ Ж. Желябовъ (р): Въ п. 4 на чл. 4 накрая се прибавя следната фраза: „която взема по въпроса мнението на съответното занаятчийско сдружение и следъ одобрението на Министерството на търговията, промишлеността и труда, съгласно чл. 27 отъ закона за настаняване и осигуряване при безработица“.

Председателъ: Които приематъ докладваното предложение, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събраниято приема.

Докладчикъ Ж. Желябовъ (р): Въ чл. 12, алинея първа, следъ думитъ „занаятчийско сдружение“, се прибавятъ думитъ „а гдето нѣма такова“; думата „или“ се изхвърля. Значи, фразата става така: „Договорътъ за приемане на малолѣтни чираци и калфи се подписва отъ родителитъ или настойника имъ и се потвърждава безплатно отъ съответното занаятчийско сдружение, а дето нѣма такова — отъ общинското управление“.

Председателъ: Които приематъ докладваното предложение, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събраниято приема.

Докладчикъ Ж. Желябовъ (р): Въ алинея втора на чл. 12 накрая се прибавятъ думитъ „отъ деня на постъпването на чирака“.

Председателъ: Които приематъ докладваното предложение, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събраниято приема.

Докладчикъ Ж. Желябовъ (р): Въ алинея първа на чл. 17 думитъ „избѣга отъ“ се замѣнятъ съ думата „напуска“.

Председателъ: Които приематъ докладваното предложение, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събраниято приема.

Докладчикъ Ж. Желябовъ (р): Въ чл. 19, п. 5, въ началото, следъ „ако“ се прибавятъ думитъ „чиракъ или“; значи, изречението ще започва така: „Ако чиракъ или калфата“ и т. н.

Председателъ: Които приематъ докладваното предложение, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събраниято приема.

Докладчикъ Ж. Желябовъ (р): Пунктъ втори на чл. 24 се измѣня така: „да бдятъ за добросъвѣстната изработка на предметитъ и доброкачествеността на материалитъ, отъ които тѣзи предмети сж изработени“.

Председателъ: Които приематъ докладваното предложение, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събраниято приема.

Докладчикъ Ж. Желябовъ (р): Въ сжщия членъ, въ п. 7, следъ думата „колегиални“ се прибавятъ думитъ „и“ „посмирителни“.

Председателъ: Които приематъ докладваното предложение, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събраниято приема.

Докладчикъ Ж. Желябовъ (р): Въ чл. 25, въ п. 5, първата дума: „неизползуването“, да се чете: „използуването“.

Председателъ: Които приематъ докладваното предложение, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събраниято приема.

Докладчикъ Ж. Желябовъ (р): Въ чл. 27, алинея четвърта, следъ думитѣ „незаконнитѣ са“ се прибавя съюзътъ „и“.

Председателъ: Които приематъ докладваното предложение, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Ж. Желябовъ (р): Въ чл. 29, последната алинея, накрая, се завършва съ думитѣ: „и чл. 82 отъ закона за бюджета, отчетността и предприятията“.

Председателъ: Които приематъ докладваното предложение, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Ж. Желябовъ (р): Въ чл. 30, въ първия редъ на забележката, следъ думитѣ „произведенията на занаятчиитѣ“, се прибавятъ думитѣ: „и занаятчийскитѣ кооперации“.

Председателъ: Които приематъ докладваното предложение, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Ж. Желябовъ (р): Въ чл. 34, въ алинея втора, на втория редъ следъ двоето „ието“ се поставя съюзътъ „съ“.

Председателъ: Които приематъ докладваното предложение, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Ж. Желябовъ (р): Въ „Отдѣлъ IV“, въ главието „Наказателни и преходни нареждания“, думата „нареждания“ се замѣня съ „разпореждания“.

Председателъ: Които приематъ докладваното предложение, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Ж. Желябовъ (р): Въ чл. 41, въ последната алинея, на втория редъ следъ думата „работилницитѣ“ се прибавятъ думитѣ: „или преустановяване на работата при подвижнитѣ и сезонни занаяти“.

Председателъ: Които приематъ докладваното предложение, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Ж. Желябовъ (р): Въ чл. 42, въ първата алинея, на четвъртия редъ следъ думата „работилницитѣ“, да се прибавятъ думитѣ: „или преустановяване на работата при подвижнитѣ и сезонни занаяти“. Въ сѣщия редъ следъ думата „обжалватъ“ се прибавятъ думитѣ: „чрезъ търговско-индустриалнитѣ камари“.

Председателъ: Които приематъ докладваното предложение, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Ж. Желябовъ (р): Въ чл. 44, алинея първа, следъ забележка втора, се редактира така: „Заваренитѣ самостоятелни майстори сѣ длъжни въ шестмесеченъ срокъ следъ влизането на настоящия законъ въ сила да зарегистриратъ въ общинското управление работилницата. Тамъ, дето има занаятчийски сдружения, регистрирането става чрезъ тия сдружения въ общината“.

Председателъ: Които приематъ докладваното предложение, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Ж. Желябовъ (р): Въ сѣщия чл. 44, алинея четвърта, следваща следъ забележка втора, се редактира така: „Занаятитѣ, които ще се посочатъ въ правилника за приложение на настоящия законъ, могатъ да се упражняватъ отъ дружества, както и отъ други частни лица, само следъ предварително разрешение отъ страна на търговско-индустриалната камара, ако предприятията имъ се вдятъ отъ майстори-занаятчи, които отговарятъ на условията, предвидени въ настоящия законъ и съ които тѣ иматъ нотариално сключенъ договоръ. Преписи отъ тия договори се депозиратъ въ общинското управление и търговско-индустриалната камара“.

Председателъ: Които приематъ докладваното предложение, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Ж. Желябовъ (р): Въ чл. 48, въ втория редъ, думата „кооперации“ се замѣня съ думата „сдружения“.

Председателъ: Които приематъ докладваното предложение, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Ж. Желябовъ (р): Въ чл. 50, въ четвъртия редъ, на страница 14, следъ думата „случаитѣ“, се прибавятъ думитѣ „предвидени въ настоящия законъ, както и при случаитѣ“.

Председателъ: Които приематъ докладваното предложение, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля ония г. г. народни представители, които приематъ на трето четене законопроекта за нанаятитѣ, съ ония поправки и допълнения, които току-що бѣха вотираны, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема. (Вж. прил. Т. II, № 54)

Има думата г. министър-председателъ.

Министър-председателъ Н. Мушановъ: Г. г. народни представители! Поради това, че въ законопроекта за засилване приходитѣ на държавата имаше много измѣнения, той се отпечата късно и едва сега ви се раздаде.

Ще моля да преустановимъ заседанието, а утре да имаме заседание съ следния дневенъ редъ:

1. Първо четене законопроекта за разрешаване на Станимашката градска община да сключи заемъ.

Второ четене законопроектитѣ:

2. За засилване приходитѣ на държавата.

3. За измѣнение и допълнение на закона за гербовия налогъ.

4. За измѣнение и допълнение на закона за защита на влоговетѣ.

5. За кариеритѣ.

6. Първо четене предложението за измѣнение и допълнение нѣкои членове отъ правилника за вътрешния редъ на Народното събрание.

Доклади:

7. На прошетарната комисиия.

8. На комисиията по провѣрка на изборитѣ.

Председателъ: Които приематъ предложения отъ г. министър-председателя дневенъ редъ за утрешното заседание, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 18 ч. 40 м.)

Председателъ: А. МАЛИНОВЪ

Секретаръ: ВАС. МАРИНОВЪ

Зам.-началникъ на Стенографското отдѣление: Д. ДУКОВЪ